

Sak 7/24 Fastsetting av kvote og område for lisensfelling av brunbjørn i region 5/ Hedmark i 2024

Sekretariatets forslag til vedtak

Rovviltnemnda i region 5/ Hedmark vedtar en kvote på 6 brunbjørner for lisensfelling. Kvoten gjelder for perioden fra 21. august til og med 15. oktober 2024, eller til kvoten er fylt dersom det skjer før perioden er slutt. Lisensfellingsområdet avgrenses til beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen for rovvilt i region 5/ Hedmark.

Nemnda stiller følgende vilkår:

- Binne med unger samt hennes unge(-r) er unntatt fra lisensfelling.
- Felling eller forsøk på felling av brunbjørn skal umiddelbart meldes til Statsforvalteren på telefon 970 29 840. Skytter har ansvaret for at meldingen kommer frem, også der dette viderefremmes via andre (f.eks. fellingsleder). Utenom åpningstidene for Statsforvalterens vakttelefon, skal det sendes melding på SMS. Statsforvalteren gis myndighet til å fastsette en egen tidsfrist for når melding senest kan gis.
- Den som skadeskyter brunbjørn skal uten opphold underrette Statsforvalteren på telefon 970 29 840 og nærmeste politimyndighet.
- Jeger plikter å holde seg oppdatert om gjeldende kvote, og skal minimum sjekke informasjon om kvoten før jaktstart hver dag. Statsforvalteren skal opprette en telefonsvarer som gir jegeren opplysning om hvor mange dyr som gjenstår på kvoten.
- Statsforvalteren gis myndighet til å avslutte lisensfelling i områder med jevnlig forekomst av binner dersom det blir en avgang på tre binner eller mer gjennom skadefelling, lisensfelling eller annen irregulær avgang i regionen.
- Jegere plikter å registrere seg som bruker av Statsforvalterens [SMS-varslingstjeneste](#).

Vedtaket er fattet etter § 7 og § 10 i rovviltforskriften, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Gjennom saksutredningen er nemnda forelagt den siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskapen om brunbjørnens bestandsstatus- og utvikling. Nemnda viser til sekretariatets vurderinger om at et slik uttak ikke vil medføre for stor belastning på bestanden av brunbjørn, og at de rettslige vilkårene for lisensfelling av brunbjørn er oppfylt.

Her finner du [naturmangfoldloven](#) og [rovviltforskriften](#).

Bakgrunn for saken

Lisensfelling av fredet rovvilt er hjemlet i naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b og c, jf. rovviltforskriften § 10. I rovviltforskriften § 10 framgår det at «dersom vilkårene i forskriften § 7 er oppfylt, kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning.»

De regionale rovviltnemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling når bestanden ligger over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen. For brunbjørn har rovviltnemnda også vedtaksmyndighet når det er 10 ynglinger eller mer av bjørn i Norge.

Bestandsstatus for brunbjørn

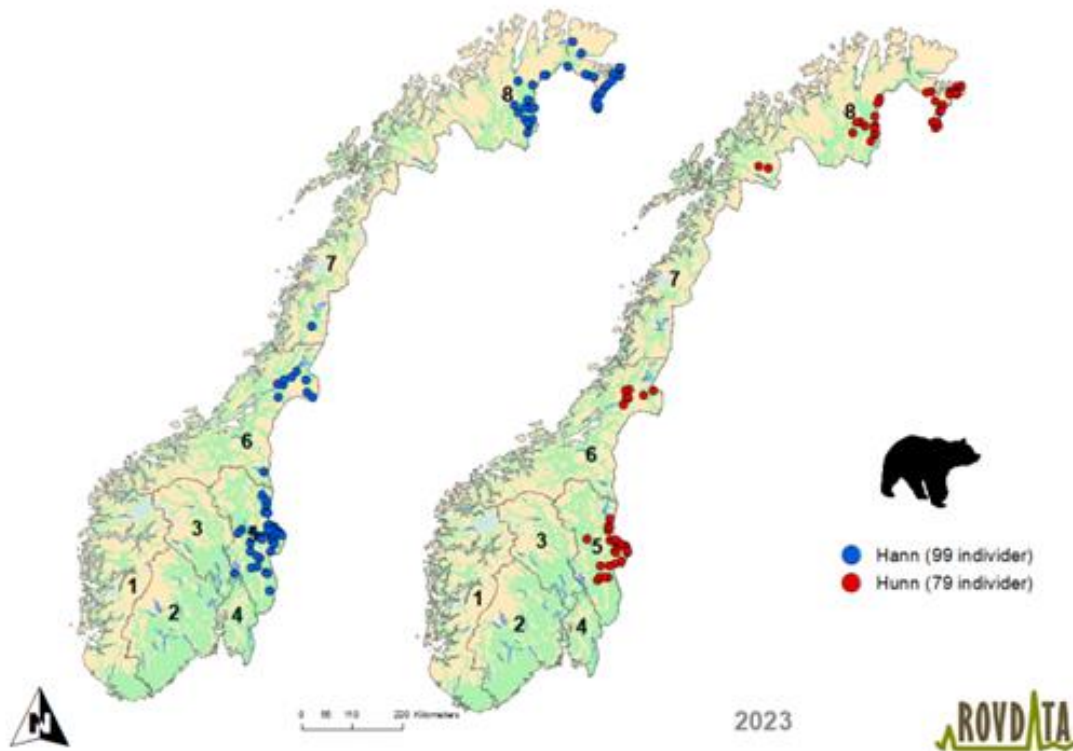
Brunbjørnbestanden overvåkes ved årlig innsamling og analyse av DNA-prøver. DNA-analysene gir fortløpende informasjon om nye individer, geografisk utbredelse og kjønnsfordeling. I tillegg danner dette grunnlaget for å estimere antallet ynglinger i Norge og de ulike rovviltregionene.

Rundt 2 800 brunbjørner ble registrert i Sverige høsten 2022, etter at årets lisensjakt var avsluttet. Dette viser en ny nasjonal beregning av bjørnebestanden. Samtidig viser en foreløpig beregning etter lisensjakten på bjørn i 2023 at antallet bjørner reduseres, og det anslås å være rundt 2 450 bjørner høsten 2023.

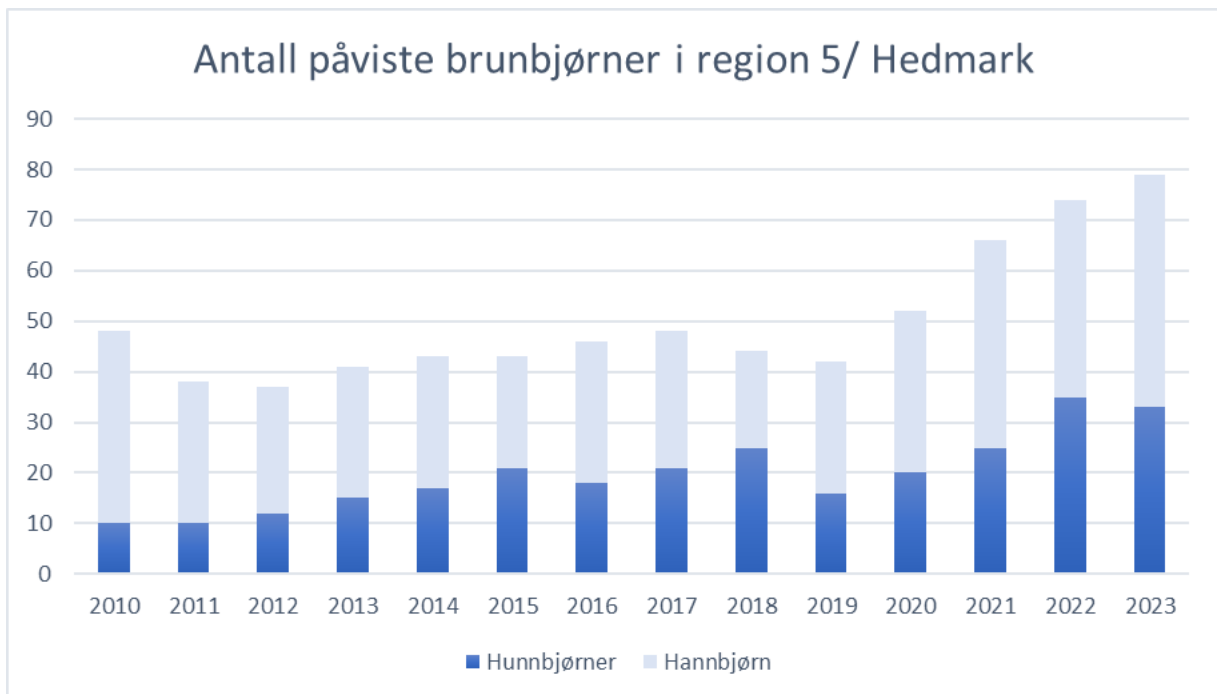
Brunbjørner som er blitt identifisert gjennom DNA-analyser på den norske siden av riksgrensen, også kan bli felt i Sverige, inkludert binner. Naturvårdsverket oppgir på sine nettsider at brunbjørnbestanden i Sverige har vært i tilbakegang de siste årene, og dette tilskrives i stor grad økt jaktrykk gjennom lisensfelling.

I 2023 ble det påvist 178 brunbjørner i Norge, som er en økning på 3 individer sammenlignet med 2022. Dette er minimumstall for antallet brunbjørner som har oppholdt seg i Norge i løpet av 2023. Av disse var 79 hunnbjørner og 99 hannbjørner. Dette er det høyeste antall individer som er påvist i Norge siden 2009.

I 2023 ble det påvist 79 brunbjørner med geografisk midtpunkt i region 5/ Hedmark (figur 1). Av disse var det 33 hunnbjørner og 46 hannbjørner. Dette er en økning fra 2022 da det ble registrert totalt 74 brunbjørner, og det høyeste antallet som er påvist siden registreringen startet i 2009. Totalbestanden av binner har vært stabil de to siste årene, mens antall hanner har økt. Det er stor forskjell på vandringsmønsteret til hannbjørner og binner. I hovedsak er det hannbjørner som opptrer i beiteområder for sau og som også blir felt gjennom skadefelling og lisensfelling.

Figur 1: Geografisk lokalisering av individbestemte prøver i 2023 påvist med DNA-analyse. Hvert individ vises som det geografiske midtpunktet til DNA-prøver fra individet. Kilde: NINA Rapport 2454.

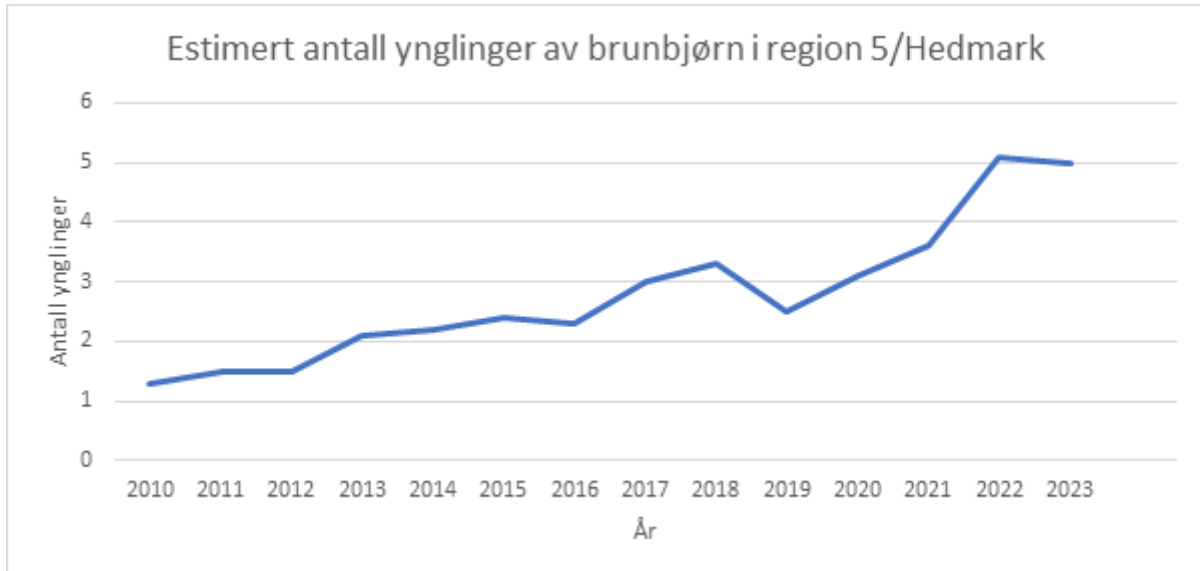

Figur 2 Brunbjørner påvist ved hjelp av DNA i region 5/ Hedmark i perioden 2010 til 2023, fordelt på kjønn.

Estimat av antall ynglinger

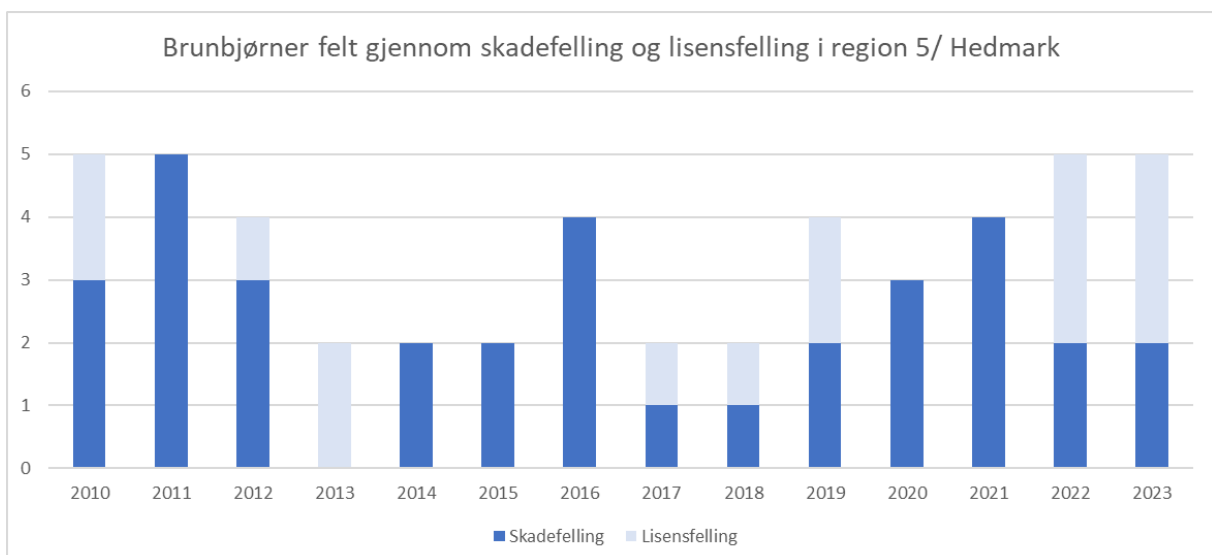
Antallet ynglinger beregnes på bakgrunn av antallet registrerte hunnbjørner og deres geografiske lokalisering. For 2023 er det estimert at det var 9,6 ynglinger av brunbjørn i Norge. Dette er et tilnærmet likt som i 2022. I region 5/ Hedmark er det estimert 5 ynglinger i 2023, noe som også er på tilnærmet samme nivå som 2022 (figur 3).

Figur 3: Estimert antall ynglinger av brunbjørn i region 5/ Hedmark i perioden 2010 til 2023.

Skadefelling, lisensfelling og annen avgang

I beitesesongen 2023 ble det felt to brunbjørner gjennom skadefelling i region 5/ Hedmark. Disse ble trukket fra den fastsatte lisensfellingskvoten på seks bjørner. Det ble senere felt tre brunbjørner gjennom lisensfelling.

Figur 4: Antallet brunbjørner felt gjennom skadefelling og lisensfelling i region 5/ Hedmark i perioden 2010 - 2023 (tall fra Rovbase).

Tap og skadesituasjonen for husdyr og tamrein på beite

Sau

Det har vært en betydelig reduksjon i antallet skader på sau forårsaket av bjørn siden 2009, men med viss variasjon mellom år. Skader på sau er først og fremst forårsaket av hannbjørner på vandring. Utbredelsesområdet til binner i region 5 har lenge vært avgrenset til østlige områder, mot riksgrensen til Sverige. De senere årene har det vært stadig hyppigere forekomst av binner også lenger øst mot Glomma, i hovedsak innenfor forvaltningsområdet for brunbjørn. I disse områdene slippes det ikke sau på utmarksbeite. Det forekommer derfor sjelden skader på sau forårsaket av binner. I 2023 ble det for første gang i nyere tid felt en binne vest for Glomma i Elverum kommune.

Storfe

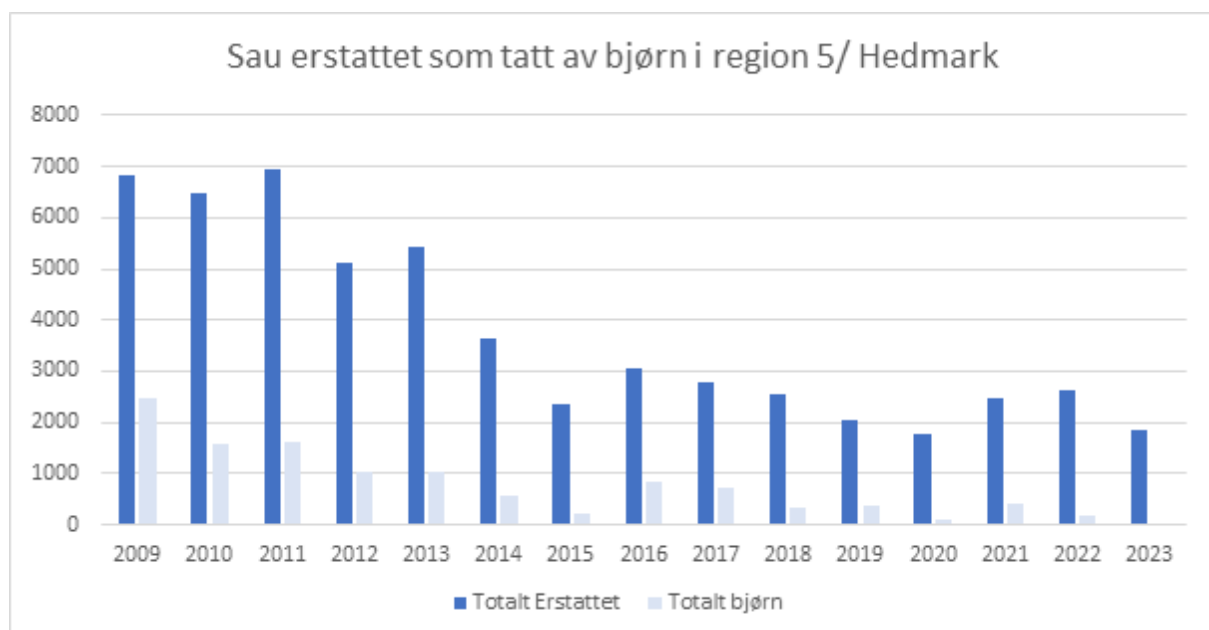
Enkelte år har det forekommet skader på storfe forårsaket av bjørn, men omfanget er begrenset. Siste dokumenterte skader på storfe i Hedmark var i 2015 (4 skader). Tre av disse skadene ble påvist i Åmot og Elverum, innenfor forvaltningsområdet for bjørn.

Tamrein

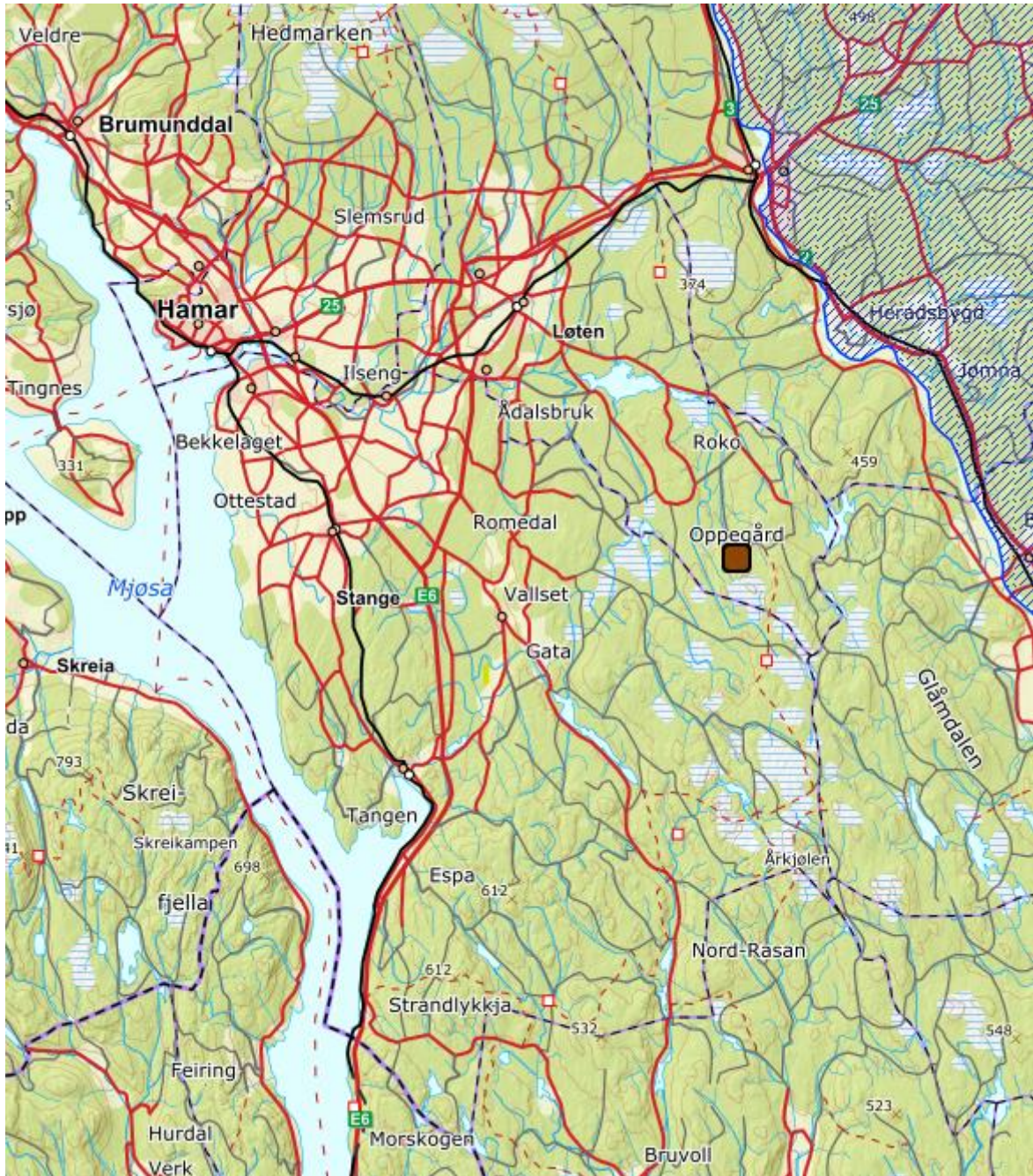
I områdene til Elgå reinbeitedistrikt forekommer det årvisse skader forårsaket av bjørn. I disse områdene kan det også forekomme binner som utgjør et skadepotensial. I reindriftsåret 2022/2023 ble det erstattet 70 tamrein som tatt av bjørn i Elgå reinbeitedistrikt. Dette var en økning i forhold til året før, da det ble erstattet 36 tamrein som tatt av bjørn.

Bikuber

Enkelte år forekommer det også skader forårsaket av bjørn på bikuber, særlig i forbindelse med lyngtrekk i Engerdal, Trysil og Rendalen. I løpet av de siste årene har Hedmark birøkterlag iverksatt omfattende inngjerding av bigårder som er skadeutsatt, og skadepotensialet er nå redusert. Statsforvalteren har støttet tiltaket med skadeforebyggende midler.

Figur 5: Antall sau erstattet totalt og som er erstattet som tatt av bjørn i region 5/ Hedmark i perioden 2009 – 2023. Det er kun 8 individer erstattet som tatt av bjørn i region 5/Hedmark i 2023.

Figur 6: Dokumenterte skader forårsaket av bjørn på husdyr og tamrein i region 5/ Hedmark og tilgrensende områder i beitesesongen 2023.

Vurderinger og innstilling fra sekretariatet

Om rovviltnemndas myndighet

Rovviltnemnda har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling, jf. forskriften §§ 7, 8 og 10, når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen, jf. forskriften § 4. Videre har rovviltnemnda vedtaksmyndighet når det er 10 ynglinger eller mer av bjørn i Norge.

Ifølge de offisielle rapportene fra Nasjonalt overvåkingsprogram er det for 2023 estimert 9,6 ynglinger på landsbasis. I region 5/ Hedmark er det estimert 5 ynglinger. Bestanden ligger dermed over det regionale bestandsmålet på 3 ynglinger i regionen, og nemnda har myndighet til å vedta kvote for lisensfelling.

Sekretariatenes vurdering av det rettslige grunnlaget

Brunbjørn er fredet i Norge. Felling kan likevel tillates for å forhindre skade blant annet på husdyr og tamrein jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav b, eller for å ivareta offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c. Etter annet ledd kreves det i tillegg både at uttak ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Ved vurdering av § 18 første ledd, bokstav b, må loven forstås slik at den oppstiller et visst minstekrav til skadens alvorlighetsgrad og omfang.

Vilkåret om at uttaket må avverge skade – avgrensning av lisensfellingsområdet

I områder hvor brunbjørn kan komme i kontakt med beitedyr vil det alltid være en mulighet for at skader kan oppstå. Viktige beiteområder for sau og tamrein dekker store deler av beiteprioritert område i forvaltningsplanen for region 5. I disse områdene slippes det et stort antall sau og tamrein på utmarksbeite, og det oppstår årlige og til dels betydelige tap av beitedyr forårsaket av brunbjørn. Hvor skadene oppstår, og hvor omfattende de er, varierer fra år til år. I 2023 ble det erstattet 8 sauer og 70 tamrein som tapt til brunbjørn, alle i beiteprioritert område. Det var et betydelig høyere tap av sau til bjørn i 2022, da det ble erstattet 191 sauer. Ikke alle områder i beiteprioritert område benyttes som utmarksbeiter for sau eller tamrein. Samtidig har brunbjørn stort vandringspotensiale, og sekretariatet anser at bjørn som oppholder seg i det som er definert som beiteprioritert område i forvaltningsplanen, kan utgjøre et skadepotensial for sau og tamrein.

Innenfor forvaltningsområdet for brunbjørn, hvor det ikke slippes sau fritt på utmarksbeite og det heller ikke er tamreindrift, forekommer det sjelden tap av beitedyr til bjørn. Det har forekommet skader på sau også i disse områdene, i tilfeller der bjørn har kommet innenfor rovviltavvisende gjerder. I enkelttilfeller har bjørn også angrepet storfe som går fritt på utmarksbeite. Sett over tid er likevel omfanget av skader begrenset, og sekretariatet anser at skadevilkåret ikke er oppfylt for å tillate lisensfelling innenfor forvaltningsområdet for bjørn. Sekretariatet vil også påpeke at det ved lisensfelling innenfor forvaltningsområdet vil være stor sannsynlighet for å felle binner.

Sekretariatet anbefaler at lisensfellingsområdet avgrenses til beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen for rovvilt i region 5/ Hedmark. Innenfor dette området anser sekretariatet at vilkåret om at uttaket må avverge skade er oppfylt. I vurderingen er det lagt vekt på prinsippet om differensiert forvaltning. Dette innebærer at det skal være en lavere terskel for felling i beiteprioriterte områder, og tilsvarende en høyere terskel i rovviltprioriterte områder.

Sekretariatet for rovviltnemnda i region 5- saksframlegg

Vilkåret om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse- fastsetting av kvote

Ifølge naturmangfoldloven § 18, andre ledd, kan vedtak bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Ved vurdering av kvote for lisensfelling skal rovviltnemnda, ifølge kommentarene til rovviltforskriften § 7 annet ledd, gjøre en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling og sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle bestandsmålet for regionen.

Bestanden av brunbjørn nasjonalt ligger under det fastsatte bestandsmålet. samtidig har det vært en økning i antall estimerte ynglinger de siste årene (fra 8,1 i 2021 til 9,6 i 2023). Det har også vært en økning i antallet registrerte bjørner på landsbasis fra 2021-2023. Brunbjørnbestanden i region 5/ Hedmark synes å være styrket de seneste årene, både når det gjelder estimerte ynglinger og antallet bjørner i bestanden, men også ved at andelen hundyr i populasjonen har økt. I 2022 var det høyeste antallet av både binner og individer totalt i regionen siden registreringen startet i 2009. I 2023 var det en svak nedgang i antallet binner, men en ytterligere økning i totalbestanden. Binneandelen er fortsatt relativt høy. Dette gir større trygghet for at bestandsmålet nås også kommende år. I 2023 var det en avgang på fire hannbjørner og en hunnbjørn i regionen, alle ble felt ved skadefelling og lisensfelling. Disse inngår blant de bjørnene som er registrert gjennom DNA i 2023. Det er også viktig å være oppmerksom på at brunbjørner som er registrert med DNA på norsk side av riksgrensen også kan være felt i Sverige, dette gjelder også binner. Naturvårdsværket oppgir på sine nettsider at brunbjørnbestanden i Sverige har vært i nedgang de seneste årene, og at dette er en forventet effekt av økt uttak gjennom lisensfelling.

Sekretariatet viser til siste opplysninger om bestandsstatus og bestandsutvikling for brunbjørn, samt kjent avgang i bestanden. Med hensyn til muligheten for å nå bestandsmålet kommende år, og at bestanden ikke påføres en for stor samlet belastning, mener sekretariatet at det kan felles inntil seks brunbjørner i region 5/Hedmark i 2024.

Med hensyn til bestandsutviklingen de seneste årene mener sekretariatet at det også er rom for at det kan felles noen binner. Binner forekommer i all hovedsak innenfor forvaltningsområdet for bjørn, men binner opptrer også jevnlig innenfor beiteområdene til sør-samisk tamreindrift i Engerdal, som er i beiteprioritert sone. I forvaltningsplanen for rovvilt i region 5 Hedmark fremgår det at;

Avhengig av bestandssituasjonen vil det være aktuelt å iverksette tiltak for å unngå at det felles binner, og andre tapsreducerende tiltak må vurderes først. Av hensyn til sørsamisk reindrift prioriteres Svahken sijte (Elgå reinbeitedistrikt) for lisensfelling.

Bestanden ligger dag over det regionale bestandsmålet, og antallet binner i regionen har hatt en betydelig økning de seneste årene. Sekretariatet mener at bestandssituasjonen og skadeomfang på tamrein tilsier at det kan åpnes for lisensfelling også i beiteområder for tamrein. Et for høyt uttak av binner kan imidlertid virke negativt inn på muligheten for å nå bestandsmålet kommende år, og sekretariatet anbefaler derfor at lisensfelling avsluttes i områder med jevnlig forekomst av binner dersom det blir en avgang på tre binner eller mer gjennom skadefelling, lisensfelling eller annen irregulær avgang.

Et uttak på 6 brunbjørner gjennom lisensfelling, under de vilkårene som er beskrevet over, ansees å ikke ville true brunbjørnbestandens overlevelse jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd. Med et slikt uttak mener sekretariatet at det også vil være tilstrekkelig sikkerhet for minimum 3 ynglinger av brunbjørn i regionen kommende år.

Sekretariatet for roviltnemnda i region 5- saksframlegg

Vurdering av vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte

Sekretariatet viser til at det foreslåtte lisensfellingsområdet er avgrenset til beiteprioritert område. I disse områdene er det et stort antall sau og tamrein på beite, og i flere av områdene har det gjennom flere år har vært skader forårsaket av brunbjørn.

Skadepotensialet kan mest effektivt reduseres gjennom tiltak som skiller beitedyr og bjørn, f.eks. forsinket slipp, tidig nedsanking eller hjemmebeite. Dette er samtidig inngripende tiltak som legger begrensninger på beitebruken. Det fremgår av roviltforliket at soneinndelingen skal forvaltes tydelig. Dette innebærer blant annet at beitenæringen skal tilpasses rovilt i roviltprioriterte områder, mens det i beiteprioriterte områder skal være lav terskel for uttak av rovilt.

Med hensyn til det ovenstående anser sekretariatet at det ikke finnes andre forebyggende tiltak som på en tilfredsstillende måte kan redusere skadepotensialet på beitedyr. Sekretariatet anser at vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte er oppfylt.

Naturmangfoldloven §§ 8-12

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet skal tuftes på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, jf. naturmangfoldloven § 8. Bjørnebestanden er godt undersøkt med årlige bestandsregistreringer, og man har dermed god oversikt over status og utvikling i bestanden.

“Føre-var-prinsippet” i § 9 sier at når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvordan beslutningens virkning vil være på naturmiljøet, skal man unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Sekretariatet anser at det foreligger tilstrekkelig kunnskap til at nemnda kan fatte vedtak, og føre-var prinsippet kan tillegges mindre vekt.

Ut ifra den vitenskapelige dokumentasjonen som foreligger om bestandsstatus og utvikling for brunbjørn mener sekretariatet å ha tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å kunne anbefale en kvote for lisensfelling av brunbjørn, uten at den samlede belastningen blir for stor og irreversible skader vil påføres bestanden, jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 10. Paragraf 11 anses ikke som relevant i denne sammenheng.

Sekretariatet viser til prinsippet om differensiert forvaltning av rovilt, jf. roviltforskriften § 1 og forvaltningsplanen for rovilt i region 5/ Hedmark. Med differensiert forvaltning menes at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike roviltartene. Ved å nytte differensiert forvaltning mener sekretariatet at prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, herunder lokalisering, i naturmangfoldloven § 12 er ivaretatt.

Vilkår om melding

I roviltforskriften § 16 fremgår det at felling eller forsøk på felling skal meldes umiddelbart til statsforvalteren og andre på slik måte som det bestemmes i vedtak om skadefelling, lisensfelling eller kvotejakt. Sekretariatet ser at det kan være nødvendig med en konkretisering av hvor raskt slik melding skal gis. I en del områder med dårlig telefondekning kan det være krevende å overholde kravet om umiddelbar melding. Sekretariatet anbefaler derfor at Statsforvalteren gis myndighet til å fastsette en egen tidsfrist for når melding senest kan gis, og at denne kan endres i løpet av fellingsperioden. Fastsettelse av en slik tidsfrist skal blant annet baseres på en avveining av faren for overskyting av kvoten og muligheten for å gjennomføre effektiv lisensfelling innenfor hele lisensfellingsområdet.

Sekretariatet for rovviltnemnda i region 5- saksframlegg

Sekretariatets konklusjon

Antallet estimerte ynglinger i region 5/ Hedmark er over det regionale bestandsmålet for brunbjørn. Rovviltnemnda har dermed myndighet til å vedta kvote for lisensfelling. Sekretariatet anser at det rettslige grunnlaget for lisensfelling av brunbjørn er oppfylt innenfor beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen for rovvilt i region 5/ Hedmark. For å forebygge skader på beitedyr, og med hensyn til bestandssituasjonen, anbefaler sekretariatet at det fastsettes en kvote for lisensfelling på 6 brunbjørner i region 5/ Hedmark. Lisensfellingkvoten avgrenses geografisk til beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen.

Sekretariatet anbefaler at Statsforvalteren gis myndighet til å avslutte lisensfelling i områder med jevnlig forekomst av binner, dersom det blir en avgang på tre binner eller mer gjennom skadefelling, lisensfelling eller annen irregulær avgang. Videre anbefaler sekretariatet at binne med unge(r), samt hennes unge(r) unntas fra lisensfelling. Sekretariatet anbefaler også at Statsforvalteren gis myndighet til å fastsette en egen tidsfrist for når melding om felling eller forsøk på felling senest kan gis.

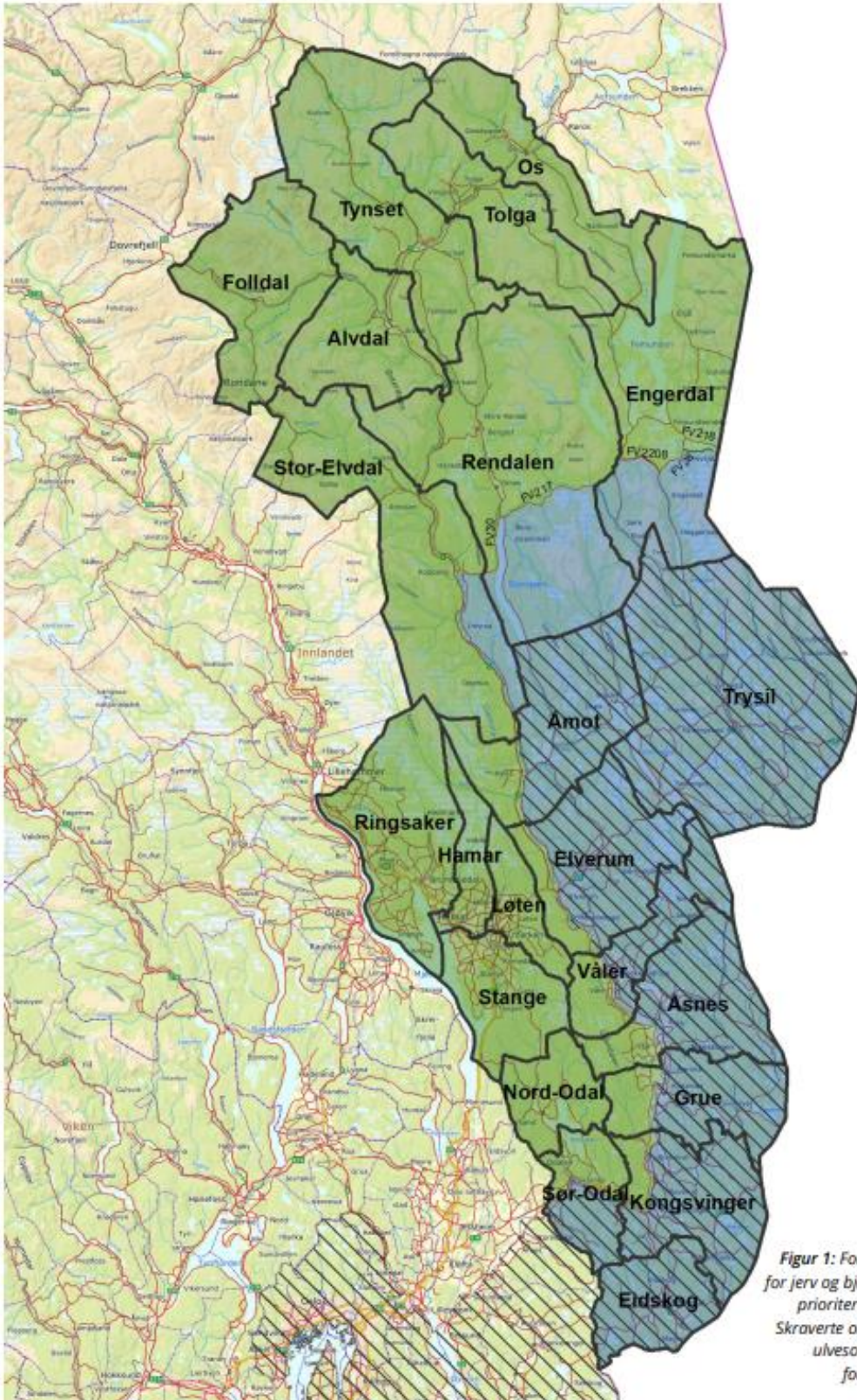
Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Thomas Olstad
seniorrådgiver

Sekretariatet for Rovviltnemnda i region 5, 08.05.2024

Vedlegg 1: Soneinndeling i forvaltningsplanen for rovvilt i region 5/ Hedmark.

Figur 1: Forvaltningsområde for jerv og bjørn (blå) og beiteprioritert område (grønn). Skraverte områder er vedtatt ulvesone. Hele regionen er forvaltningsområde for gaupe.